

מבעיות «משמר הארץ»

לפתע פתאום קבל «משמר הארץ» ערך חדש בעיניו של האזרח הרגיל. לא כבר קשה היה לומר, כי עמד במרכזו ההתענינות הכללית, — מה שאין כן כיום וכל זה משום שהודעותיה של הממשלה על התכניות החדשות לגבי האוכלוס האזרחית למקרה פלישה לאיים אלה הבהירו לכל אדם, כי כל אמצעי ההגנה האזרחית יתבססו על «משמר הארץ». כוח זה עומד לגדול מאד בעצמתו, ואלה שהם עדי מחוצה לו יוכנסו ברגע של חירום תחת הנהלתו*. מעתה סולקה התורה הפסיבית של «שב ואל תעשה», ואפשר לבטוח, כי לתמיד. את מקומה תפסה השיטה ה«שמירת הארץ — חובה לכל».

הבה, איפוא, ונבחון את «משמר הארץ». ראשית מבחינת תפיסת המטרה אשר לה נועד בתחלה. «משמר הארץ» הוא הפתרון — והפתרון האפשרי האחד — לבעי כיצד לספק אנשי-מגן לכל בריטניה, שהיא כולה בחינת קר-החזית. בעיה זו הופיעה בפתאומיות מפתיעה ובצורה חריפה מאד בראשית קיץ 1940. משהציפו הגרמנים ארצות השפלה ומפלתה של צרפת נראתה בעין, היה ברור, כי הכרחי הוא להבן את הארץ כולה, כל שעל ממנה, למצב של הגנה אקטיבית. בצוע דבר זה בקנו מדה ראוי היה מתייב את ניונס של אוכלוסית הגברים כולה. דבר זה לא היה בו הנשמה, ומטעמים מובנים מאד מאליהם.

המוצא האחד מן המיצר היה ביצירת ענף-צבא — המקדיש לכך חלק מזמנו בלבד להשאיר את העובדים בתפקידים חיוניים במקומות עבודתם, ויחד עם זה להפג במידת-ימה לחיילים. מן ההכרח היה, שהכוח החדש יאורגן על בסיס מקומי, והחידת הזה תוכן לפי דוגמא עתיקת יומין: דוגמת בעל-האחוזה העומד בראש עובדיו התלויים בנסיון עצום זה היה משום חידוש נמור לגבי זמננו אנו. מה שהוא בדומ לו היה קיים בתקופת המלחמות של נפוליאון. אולם במשך 100 שנים ומעלה היות אנגליה חפשית מסכנת פלישה. ולא לאוכלוסיה ולא לשלטונות לא היה שום נסיון בהחוקת חיילות, בתנאי מלחמה ממש שרק חלק מזמנם מוקדש לצבא**. גם החידות שבדבר וגם היקפו הגדול גרמו לכך, שקשה היה לתפסו כראוי. אף כיום, לאחר שנתיים אפשר להשיל ספק, אם נראים כבר לכל אפשרויותיו כולן, ואם הובן כל הנוג מאופיו. ויתכן, שהצד החשוב בכוח החדשה, הוא בכך כי לא זו בלבד שהנו כן בעל אופי מיוחד, אלא שהוא גם חיל המורכב מומחים מיוחדים במינם חבריו מכירים ויודעים את מחוזות מנוריהם מתוך קרבה רבה יותר מאשר אפשר הדבר לגבי חיילים, שאינם לרוב אלא נכרים בתוכם. הם מומחים בהגנה מקומית ובה כוחם. וזו גם הבחינה האחת בה עולים הם על החיילים הסדירי

* ביחס לכל אלה ראה ב«מערכות» י"ג, «רשימות קצרות» — «חובות אזרחים לשעת פלישה». — הפע

** פרט לארגון ה«מתנדבים» בראשית שנות הששים, בזמן שחששו לנסיון-פלישה מצד צר

של נפוליאון השלישי. — המער.

מתנדבי ההגנה המקומית, כפי שנקרא "משמר הארץ" בראשיתו, לא עברה עליהם תקופה מוקדמת של אימון. הללו הופנו ישר לתפקידיהם בשירות: למשמרות-התצפית, לסיור בדרכים וכדומה. אף תפקידם הראשון היה כבר אופרטיבי; כלומר, הם עמדו הכן לקראת האויב, אם כי בדרך כלל לזכר להפגש עמו פנים אל פנים. החיל החדש היה למעשה נשול כל ציוד. הוא היה מוזין בעיקר ברובי ציד, וסרטי שרוול שימש סימן למדים. אירגונו היה לכל היותר מעין שרטוט בלבד. אולם אופיינית בשבילו היתה ערות גדולה ביותר לתפקידו, ואף מידה מפתיעה של בטחון ביכולתו. מתנדבי ההגנה המקומית אפשר שהיו חבורה שכל הרכבה והכנתה היו בנם ובמקרה; אך הם יצאו לתעודתם - בצפותם לקרב ממש - בלי היסוס.

ארנון, מתנדבי ההגנה המקומית היה חזק גם מבחינת יזמתו העצמית. כל מסקד עשה את הישר בעיניו, ויש אשר גם התעורר לנסות כל דבר שנראה לו כהצעה טובה. סידורי ההגנה המקומיים תוכנו, ואף הוקמו מניה וביה, בהתאם לאנשים ולחמרים שהיו בנמצא, ועל פי רוב לאור השכל הישרי.

השלב האופרטיבי הראשון הוזה נמשך, בערך, עד לגמר המערכה על בריטניה. הישגו של חיל האוויר המלכותי והתקרבות החורף גם יחד הפחיתו את סכנתה הבלתי אמצעית של הפלישה, ומשמר הארץ זכה בהפסקת נופש, והוא השתמש בה לשיפור ארגונו ולפיתוח אימונו. היה זה שלב הרנימנטציה ("הטלת ההסדר המרוכז") ומותר לומר, כי עבודה זו תפסה את השנה השניה לקיומו של "משמר הארץ".

ברור, שהיה בהטלת הסדר משום הכרח. ברם, בצד שכרה באו גם הפסדים מסויימים. בה בשעה שאפשר לסכם, כי בסך-הכל של יעילות הניע "משמר הארץ" לשיפור רב, הרי לא יהיה זה בלתי הונן לומר, כי עתה פגע הכוח החדש גם במכשולים מסויימים, שלא נתקל בהם בתקופת "מתנדבי ההגנה המקומית". יתכן, כי במידה ידועה אי אפשר היה להמנע מכך.

אם נדבר בצורה כללית, הרי שני דברים אירעו בתקופת ההסדרה הזאת, (נוסף לעליה הכללית ביעילות ובכושר-פעולה). ראשית, נברה הנטייה, שתוקפה שונה מאד ביחידות השונות, לאדיקות במושגיו המקובלים של חיל-הרגלים התקין. "משמר הארץ" צריך היה, בדרך הטבע, להיות בנוי לפי דוגמת איזה מבנה צבאי קיים; וכן היה זה טבעי, שלשם כך ייבחר המבנה של חיל הרגלים. הארגון התקין של הבטליון בחיל הרגלים הסדיר לא היה, אולי, תמיד ובכל מקום מתאים לחלונין ל"משמר הארץ", אולם היה זה ללא ספק הדבר הטוב ביותר שאפשר היה לבחור בו, מכל מקום - בעת ההיא.

אף על פי כן מותר להניח, שמפקדים אחדים גילו התלהבות רבה מדי לכל הנובע מהנהג ומאורח-המחשבה של חיל הרגלים. הם גילו, למעשה, גישה נוקשה יותר, מאשר נראה כמקובל בצבא הסדיר עצמו. ברובם המכריע היו אלה אנשים שרכשו את נסיונם הצבאי במלחמת העולם הקודמת, והם מחד ניסא לא שכחו, ומאידך - לא המשיכו לפתח, את המושגים שרכשו להם באותה תקופה של חייהם, שבה היו נוחים להתרשמות עמוקה. על כן שאפו לעצב את יחידותיהם על פי המסורת

שנקבעה ב"ספר ההדרכה לאימון חיל הרגלים", מהדורת 1914, יותר מאשר בהתאם לדרכי המלחמה שבימינו.

אריקות חוקה זו במסורת קפחה הרבה מהחופש הראשוני של "משמר הארץ" ביחס ליחידה וליחיד. והמוצאה המעציבה ביותר היתה - ריסון-היוזמה.

באותו זמן עצמו, הפך "משמר הארץ" להיות במידה רבה יותר חלק של הצבא הסדיר. בראשית חסר היה, בלי ספק, שיתוף-פעולה בינו לבין יחידות הצבא הסדיר. חסרון זה עשוי היה במקרה של קרב להיות הרהר-סכנות. פגם זה בא על תקונו, אולי במחיר שנראה מופרז מאד - קפוח העצמיות של "משמר הארץ".

בקצור, נראה הדבר, שהיין החדש נמוג לחבית הישנה, והתוצאות היו ככתבי הקודש או משהו הדומה מאד לכך. ולפחות את זה אפשר, מכל מקום, לומר כי יעילותו הנוספת של "משמר הארץ" יצאה בהפסד דברים בעל-יערך, וכי עתה הגיע הזמן לבחון, אם אי אפשר להחזיר ערכים אלה ליושנם.

ראשית כל, מן הראוי שיהיה יתר עידוד ליוזמה וכן לפיתוח העצמיות, שתר על ידם אפשר להשתלט באופן היעיל ביותר על בעיות ההגנה המקומית. ברור, זה יכלול, בכל אופן במקומות רבים, סטיות מהקפדה על המסגרת האינפנטרית. הכוונה היא להקריב את קדוקי-הנהגה, כדי לרכוש את היתרונות שבחידוש, ויהיה צורך בנודרניזציה ניכרת של ההשקפות המקובלות ב"משמר הארץ".

בפיתוח עצמיותו יצטרך "משמר הארץ" לבצע תקונים מסוימים באירגונו, ובמיוחד בשהדבר נוגע למחוזות הכפריים. האירגון הבטליוני, ההולם יפה את האיזורים העירוניים רחוק הוא מלהיות אידיאלי כשמשתמשים בו לנבי המחוזות הכפריים עם ישוביות המפוררים. אירגון זה לא היה מכוון, מובן, מעולם למטרה כזאת, וצריך יהיה לקבץ במקומו שיטה חדשה המיועדת לספוק הצרכים החדשים. דבר זה ניתן להעשות בנקל מידת ריאורגניזציה אף רבה מזו ודאי שנדרשת ביחס לכוח-האדם:

בשביל "משמר הארץ". יש הכרח חיל ביצירת סוג ידוע של רורבה ל"משמר הארץ" כדי לנצל שירותיהם של אנשים אשר, מחמת סבה זו או אחרת, אינם יכולים להשתתף בשעור הרגיל של אימונים ב"משמר הארץ". יחד עם זה קיים הצורך בפיתוח נוסף של עניין ה"קדטים". אמנם נעשתה התחלה בשטח זה, אולם הרבה עוד נשאר לעשות מן הראוי לדאוג שיקל לנער, בכל מקום, להצטרף ל"משמר הארץ" וליטול אחריות חלקו המיוחד בפעולתו, באותה המידה כשם שקל הדבר לאיש מבוגר.

ולבסוף, קיימת גם שאלת הנשים. אם הצבא אינו יכול להמשיך בלי עוד הא.ש.ם. (חיל העור של הנשים), כיצד אירע הדבר, ש"משמר הארץ" סבור שהוא יוג ל"הסדר" בלי כוח-עזר דומה לזה? וכן, אם הנשים מסייעות בפועל ל"משמר הארץ" מפני מה לא יותן להן הכבוד שבחברות, ואפילו אם לא ילווה מדיום לעתים קרובות שאלתי שאלות אלו ומעולם לא קבלתי תשובה המניחה את הדעת אף על את מהן. והטעם הוא פשוט, משום שאין עליהן תשובה. (בענין האחרון ראה עוד מכתב של גבי סמרסקיל במדור קצרות בחוברת זו. - המערכת. ובינתים באה הידיעה: הותר שיתוף הנשים ב"משמר הארץ" בכל התפקידים הכלתי-לוחמים. - המ)